

TINEREA VITELOR.

De

Eugen Brote

president al „Reuniunii române de agricultură
din comitatul Sibiiului“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SIBIIU,

Institut tipografic, societate pe acții.

1888.

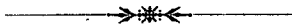
ȚINEREA VITELOR.

De

Eugen Brote

president al »Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului«.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SIBIIU,

Institut tipografic, societate pe acții.

1888.

Cătră cetitori.

În frumoasa și harnica comună Săliște, așezată la poalele munților, s'a ținut în decursul acestei veri o întrunire de țerani agricultori, cea dintâiu întrunire de acest fel între Români.

Eu am avut deosebita fericire a vorbi acestei adunări imosante despre ținerea vitelor. Adunarea m'a distins prin hotărîrea, isvorită din inițiativa ei, ca disertațiunea mea să fie tipărită.

Satisfăcînd cu plăcere acestei hotărîri, nu doresc decât ca această cărticică, care are a mulțumi ființa ei chiar unei întruniri de țerani agricultori, să fie bine primită în cercurile, pentru care este destinată. Ea 'și-a împlinit scopul, dacă cetitorul va rămîne în urma cetirii ei cu impresiunea, că necesitatea progresului pe terenul agriculturii este imperativă.

Sibiiu, în Decemvrie 1888.

Autorul.

Românii nostri, aşezaţi în masse compacte la poalele Carpaţilor, ţineau şi ţin vite, din ale căror produse nu numai că-şi acoperiau toate trebuinţele Ńilnice, ci sciau şi face averi frumoase.

Bogăţia «Mărginimii» îşi are netăgăduit isvorul în ţinerea vitelor şi în negoţul cu produsele acestora. Sute şi sute de mii de capete de vite s'au prăsit în «Mărginime» şi s'au hrănit pe păşunile grase ale munţilor din ţeară şi ale şesurilor din România, Basarabia şi Dobrogea.

În vremile când ţinerea vitelor şi negoţul sporiau, sporia şi bunăstarea ţeranului şi a întregii «Mărginimi».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De un şir de ani încoace băgăm de seamă, că ciupoarele, turmele, ciurdele şi hergheliile se fac tot mai mici şi mai puţine; şi în măsura, în care scad acestea, în aceeaşi măsură scad şi venitele Mărginilor. «Bogătaniile» se fac tot mai rari, dar' sporesc ca ciupercile oamenii săraci.

De unde să ne şi îmbogăţim?

Păşunile de odinioară nu mai sânt. Vite nu mai putem ţine decât puţine. Negoţul s'a stîns aproape cu totul, ear' dăjdiile se fac tot mai mari.

Vremurile de demult s'au schimbat. Nu mai este cum a fost.

Dar' noi oare schimbatu-ne-am? Datu-ne-am şi noi după ele?

De 20 de ani încoace s'au petrecut o mulțime de lucruri, care toate jigniau mai mult sau mai puțin economia de vite obicinuită până aci. Cu toate acestea noi nu ne-am abătut dela calea, care au umblat-o atâtea amar de veacuri moși de moșii nostri. Mergem înainte pe acest drum bătut fără a ne gândi la altceva, decât la bunicii nostri, care au fost oameni vrednici și au știut să facă stare. Am pornit cu punga plină și după multă osteneală, trudă și muncă, ne-am întors cu ea goală. «Nu mai merge!» — ȕicem de-abia acum și căutăm cu ochii împregiur, ca să găsim altă cale, care ne-ar pute duce earăși la bunăstare.

Pășunile de odinioară nu le mai avem. Moșie la șes avem puținică, ear' la munte nu e multă. Vite nu prea putem ține, fiindcă ne lipsesc nutrețuri. Vre-o sută două de oi, una sau două vaci cu lapte, ne dau puținică brânză, mai avem de vândare vre-o câțiva miei și vre-o mână de lână. Ba vindem și câte un vițel și vre-o junincă. Din toate acestea facem noi vr'o doi bani de cheltueală și o ducem dintr'o earnă într'alta — dacă nu dăm de vre-un necaz.

Anul are multe ȕile și în fiecare ȕi, în fiecare clipită putem veni într'o primejdie.

Care din noi n'ar scî povestî o mulțime de întâmplări, cum și în ce chip se păgubise prin nenorocire cutare și cutare? Pleci dimineața cu boii la munte, ca să aduci un car de lemne. Seara te întorci acasă fără lemne și fără boi. Ai dat de primejdie. Boul a lunecat pe un țanc, a căduț și nu s'a mai sculat. Ce să facă acum bietul om, care 'și-a găsit beleaua? Fără boi el nu poate agonisi nimic. Pentru-ca să cumpere

doi boi, îi trebuiesc 2—300 floreni. El n'a ajuns să-și pună atâta sumă de bani la o parte, căci multe sînt necazurile vieții. Plîngîndu-se sîrmanul om la rude, la vecini și la fruntașii satului, notarul îi spune, că la oraș se capătă bani, dacă se va pune chizeș vre-un jurat. Vesel de această scire, țeranul pleacă la oraș și ia pe «vexel» banii, de care avea lipsă, se duce cu ei la tîrg și-și cumpără o păreche de boi. Mulțumind lui Dumnezeu și domnilor dela oraș, că 'l-au scăpat din necaz, omul nostru își muncesce munca lui obicinuită și nu se gîndesce, că acum trebuie să lucreze pentru doi: pentru sine și pentru «vexel». Țiua sorocită, când trebuie să ducă cametele după banii împrumutați, îl trezesce însă la cap. Numărîndu-și banii, care îi agonisise, de-abia acum vede, că pe toți trebuie să-și dea în camete, ear' lui nu-i rămîne nimica.

Dar' nu numai cametele trebuiesc plătite, ci și capetele!

De unde să facă el atâți bani, ca să mai plătească și capetele?

Scim cu toții din viața de toate Țilele, cum se sfîrșesc asemenea lucruri.

Țeranul nu poate ține seamă de soroace, vin «protacării» la mijloc, vin «peceturi», vin «ișicuții» și după multe umblete și necazuri vine necazul cel mai mare: adecă casa și moșia datornicului se vinde în tobă pe mai nimica. Bietul om rămîne cu brațele, care au să muncească din Ți până în noapte pentru a-i agonisi pânea de toate Țilele.

Nu mai încape nici o îndoeală, că în chipul acesta sărăcim. AstăȚi unul, mîne altul și în urma

urmelor nu ne rămâne alta decât să luăm lumea în cap.

Dar' **ce** și **cum** se facem ca să ne apărăm de acest rău?

Cu ce se trăim și cum se ne învățăm ca să fie bine?

Așezați aici la poalele munților și cu foarte puțină moșie la șes, n'avem ce face altceva decât **să ținem vite**. Va să zică se facem tot aceea-ce au făcut strămoșii noștri, căci și ei au fost oameni cuminți și multe au pățit.

Însă nu este destul cu atât, ca să ținem vite. Căci vite ținem și acum și vedem, că mergem ca racul. Precum este îndeobște cunoscut vitele n'au preț, de-abia putem să ne scoatem cheltueala, da decum să mai și dobândim ceva.

Este adevărat, că vitele n'au căutare mare și prețurile sânt foarte mici, aproape de batjocură. Însă care dintre noi n'ar fi auzit vorbindu-se, — ba unii din noi au fost chiar de față când s'a făcut târgul, — că cutare din satul cutare a vândut o vacă cu vițel cu 200 floreni bani buni; altul a vândut o păreche de boi cu 380 floreni, ba un cal s'a vândut cu suma groasă de 700 floreni de argint! «Așa e!» — zice aceia, care au fost față până s'a făcut târgul, «dar'» — adaugă ei — «cine mai are în tot pregiurul asemenea vite? Vaca era cât un munte, puternică, cărnosă și sticlia de frumoasă ce era, ear' părechia de boi — puteai umbla toate târgurile și nu mai găsi ai alta ca aceasta. Apoi calul, scump ca focul, a fost un cal domnesc de soi, de care pe la noi nu s'a pomenit». Așa să fie! — zicem noi. Însă prețuri ca

acestea nu sînt de batjocură. Un țeran, care 'și-a dus vaca lui la tîrg și se întoarce acasă cu 200 fl. în șerpar, mai că nu va fi batjocorit de nimenea. Ear' cine n'ar sci, că cumpărătorii tot în împregiurul viteilor frumoase se învîrtesc și că mai ântâiu se iau din tîrg vitele cele bune? Așadar' noi trebuie să întoarcem vorba și să ȃicem: nu prețurile sînt de batjocură, ci vitele, care le ducem la tîrg, sînt de batjocură.

Prin urmare, pentru-ca să nu mergem ca racul și pentru-ca să dobîndim ceva la ținerea vitelor, trebuie **să ținem numai vite frumoase, vite de preț.**

Dela sine se înțelege, că cu cât vom pute ține mai **multe vite** de acestea și cu cât **cheltueala ținerii vitelor va fi mai mică, cu atît mai mare va fi câștigul.**

Eată dar' rîspunsul la întrebarea: **ce** avem să facem?

Să ținem cu puțină cheltueală multe vite frumoase.

Prin aceasta nu v'am făcut nici o descoperire mare, căci tot omul scie, că multe vite de preț ținite cu puțină cheltueală au să aducă câștig și să ne umple punga, dar' vorba e, că vitele frumoase și de preț se țin cu mare cheltueală, mai ales dacă vor fi și multe. Ear' cheltueala mare mînîncă din câștigul, care 'l-am pute avè.

Deocamdată să ne mulțumim cu atît, că ne-am înțeles asupra întrebării: **ce** avem să facem, ca să nu dăm îndêrèt. Și înțelegi sîntem, dacă cu toții recunoascem, că ținînd cu puțină cheltueală multe vite frumoase ne va merge bine.

Acum se vedem **cum** avem se facem, în ce chip trebuie se purcedem, ca se putem ave vite frumoase și ca se le putem ține cu puțină cheltueală?

Mai ântâiu și mai ântâiu se o scim, că vitele frumoase nu vin eac'așa ca din senin. Se ne aducem totdeauna aminte de vorba veche, că dacă stăm cu mânila în sin, nimic n'avem se dobândim.

Vite frumoase numai din vite frumoase se prăsesc. Precum din o sēmēnță slabă, plină de gunoaiel, n'are se rēsără o holdă frumoasă, curată ca lamura, așa nici din o vită slabă, mică, flămēnșită, n'are se se prășească un soiu de vite mare, puternic și trunchios. Dacă dar' soiul vacel și al taurului este un soiu slab, prășila lor tot soiu slab are se fie. Decând lumea tot așa a fost și tot așa are se rēmână.

Ce învેtătura trebuie se tragă fiecare om cuminte din această împregiurare?

Lucrul cel mai firesc: Dacă voim ca prășila se fie frumoasă, taurul și vaca, armășarul și eapa, aretele și oaia, ierul și scroafa, trebuie se fie vite de neam, sănētoase, crescute pe deplin și cu însușiri bune. Va se șică nu ori-care taur, armășar, ier și arete, nu ori-care vacă, eapă, scroafă și oaie este bună de prășilă, ci pentru împărechere trebuie se aiese.

Dacă un țeran are 10 capete de vaci și voesce a-și îmbunătăți prășila, adecă a prăsi un neam mai bun, își cumpără un taur frumos, despre care scie, că se trage din un soiu bun de vaci. La cumpărare se poate întovărăși cu unul sau mai mulți vecini. Prășila acestui taur va fi neasemēnat mai frumoasă ca mai înainte. Din viței earăși unii vor fi mai frumoși; acestia se aleg de prășilă, ear' ceialalți se vënd.

Urmând tot astfel în fiecare an, țeranul în 4—5 ani 'și-a premenit soiul seu de vite. Folosind apoi earăși un taur, poate și mai frumos decât cel dintâiu, din an în an vitele țeranului se fac tot mai cu preț, tot mai frumoase.

Înțelege dar' fiecine ce păcat mare fac acei țerani, care se scumpesc la cumpărarea și ținerea taurilor, armăsarilor, areșilor și ierilor de prăsilă. Prin aceea, că ei cumpără cu prețuri mici vite slabe de prăsilă și le țin apoi și rău, păgubesc chiar avutul lor.

Dar' un păcat și mai mare fac acele diregătorii comunale, care au datorința a se îngriji de vitele de prăsilă bărbătesci pentru ciurdele satului și țin tauri, armăsari și ieri prăpădiți și și prea puțini.

Să luăm o pildă precum o găsim mai în toate satele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Să ȳicem, că în întreg satul se găesc 200 vaci. Diregătoria satului a cumpărat un taur; ar fi trebuit să cumpere trei, dar' lada satului este de obicei goală și de-abia au ajuns banii ca să cumpere pe acel taur tinerel, pe care 'l-a căpătat ieftin. Tăurenciul n'ar fi el așa rău, dar' e încă cam tinăr, mărunțel și slab în carne. Taurul satului vine pe mâna văcarului. Văcarul, ca toți văcarii, este un om sărac, scie răbda multă foame și trăescce ca vai de el. Pentru-ce dobitocul de taur să o ducă mai bine ca văcarul? Pentru-ce să nu scie și el ce va să ȳică a răbda foame și a alerga pe coaste în sus și în jos? Astfel taurul, deși tinăr, nu mai cresce, tot mărunțel rămâne și de slab ce a fost s'a făcut și mai slab. Vișeii eșii din prăсила acestui taur nu pot fi decât tot slabi și prăpădiți. După 4—5 ani, când vișeii au ajuns a

fi vaci sau boi, toată ciurda satului este schimbată după chipul și asemănarea tăurenciului prăpădit. Socotiți acum în bani paguba ce a adus satului acest taur nenorocit! Mai ântâiu jumătate din vaci au rămas negonite. Oamenii au ținut vacile lor sterpe, fără vițel și fără lapte, adeoă fără-ca să aducă vre-un folos. Să punem paguba aceasta numai cu 15 fl. la vacă, avem la o sută de vaci o pagubă de 1500 fl.! Ear' dela celelalte vaci s'au prăsit în 4 ani 400 viței. Socotind una cu alta putem dice fără a greși, că o vită de acestea se va vinde la târg numai cu 5 fl. mai ieftină ca altă vită cum se cade. Eată dar' la 400 capete o altă pagubă de 2000 fl. Taurul ne-a adus dar' laolaltă o pagubă de 3500 fl. Câți tauri frumoși puteam să ținem noi cu această sumă de bani? Dar' dacă întoarcem foaia și dicem: să fi ținut noi 3 tauri frumoși aveam în 4 ani 800 capete de prăsilă frumoasă, pe care la târg căpătam pe fiecare cap cu 5 floreni mai mult ca de obicei; nu câștigam noi la 800 capete 4000 fl. bani grei în loc să păgubim 3500 fl.?

Alegerea și ținerea vitelor de prăsilă este dar', precum vedem, o treabă mare. Ea este un isvor de bogăție!

Pentru-ca vita să fie frumoasă și de preț nu este destul ca ea să se tragă dintr'un neam bun, ci **trebuie să fie și bine hrănită și grijită.**

În această privință greșesc cei mai mulți țărani. Având de obicei puțin și rău nutreț, ei cred, că cu cât vitele vor mânca mai puțin, cu atât mai puțină cheltueală se face și cu atât mai mult vor câștiga.

Primăvara, până nici nu s'a dus zăpada, până nici nu s'a desghețat pământul, vitele se trimit la «pășune». Ear' toamna rămân la pășune până-ce cade o zăpadă groasă, care acopere pământul. Și dacă ne întrebăm, că au vitele ce mânca la pășune, dăm din umeri și ne ȳicem: apoi acasă încă n'au ce mânca.

O vită nutrită cu nutreț puțin și rău nu poate da înainte și fie ea din neam cât de bun. Ea slăbesce, nu poate cresce și tânjesce. Dacă o astfel de vită are să tragă poveri, poate ea trage, dacă de-abia își tîrăe oasele? Vaca ruptă de foame de unde se-și umplă ugerul ca să ne dea lapte? Poate da măcelarul bani pentru o vită, care n'are carne și gră-sime, ci numai pele și oase?

Așadar încă / odată! dacă voim să avem vite frumoase și de preț, trebuie să le hrănim bine.

Cei mai mulți știu, că așa trebuie să fie, dar' ȳic, că n'au pășuni bune și n'au nutrețe destule. Dacă se cumpere nutrețele — apoi sănătate bună câștig!

Este adevărat, că pășunile de obicei sunt foarte slabe. Moșia este puțină, cam rău îngrijită și dă puține nutrețe și și acestea de multe-ori rele. Ear' cu fân de cumpărat în împregiurările noastre nimenea nu poate să țină vite.

Năcazul cu ținerea vitelor este dar' mai ales lipsa nutrețelor bune și ieftine.

Nici că se poate să fie altcum.

Să ne dăm numai bine seamă despre aceea ce facem noi pentru-ca să avem nutrețe. La liveȳi și la fênațe nu ne gândim decât atunci, când se apropie vremea coasei. Colo cătră Sf. Petru dăm un ocol pe

la livadie se vedem cum stă earba, este ea de coasă? Dacă primăvara sau vara erau secetoase, earba a rămas cam rară. «Doar' mai dă Dumnezeu vre-o ploaie să se indeșească», și ne hotărîm să nu punem cosaci până colo mai încolo. Earba însă este bătrânicioasă, în unele părți s'a și uscat în picioare, dar' dacă plouă «otăvesce». Când a sosit vremea ei, cosim, uscăm earba și fînul ploat — neploat, cum a dat Dumnezeu, îl punem bine pentru earnă. La fînațele dela deal numai în postul Sf. Marii mergem și ne ducem de-a dreptul cu coasele, «căci oamenii au intrat în fînațe» și noi trebuie să cosim earba așa cum e, căci «se slobod vitele».

Atât și nimic mai mult este totul ce face țeranul pentru-ca să se îngrijească de nutreț pentru earnă la vitele sale.

Este o urmare firească, că de unde tot iai să se facă tot mai puțin și în urma urmelor să se isprăvească. Dacă tot ducem an de an de pe liveți și de pe fînațe nutreț și nu adaugem nimic și nici nu facem nimic pentru înlesnirea creșterii ierburilor, trebuie ca din an în an să se facă fîn tot mai puțin și mai sărac.

Cine din noi n'a vădut liveți, care când te uiți la ele crești, că aci a fost vre-odată o îngropătoare, vre-un cimitir: nimic nu vești decât mormane, mușinoaie și furnicari — toate învăluite în muschiu de pădure și printre ele preșerat câte un fir de earbă sărăcicioasă? Cine n'ar fi vădut liveți, care seamănă cu o baltă scursă? Cine n'ar fi vădut liveți, care din depărtare ai jura, că sînt pădurici de răchite și de spini?

Acolo unde crește muschiu pe mormanele învechite; acolo unde stă apa baltă sau unde din lipsa scurgerii pământul este butuc de apă; acolo unde cresc răchite și spini — nu poate să crească earbă.

Noi păcătuim dar' împotriva binelui nostru, dacă din puținul loc ce-l avem ne mai lipsim de o parte sau de întregul, eaca așa! fiindcă ni greu a-l curăți de mușinoaie, de bălți, de răchite și de spini.

Dacă voim să avem nutreț mai mult, să mergem mai des pe la livezi și să curățim tot ce ar pute să împedece creșterea ierburilor!

Dar' și locul bun și curățit dela o vreme sărăcesce. Fie sacul cât de mare și cât de plin, dacă tot iai, ajungi la fund. Trebuie să ducem din când în când și gunoiu pe livezi.

Treabă mare n'ar fi a duce pe livezi gunoiu cât de mult, căci livezile sânt aproape de sat și earna n'avem nici un lucru cu vitele. Însă, — și aci dăm de un nou necaz, de o pedecă și încă de o mare pedecă, — nu prea avem gunoiu. Puținul gunoiu ce-l avem trebuie să-l ducem pe arături, căci altcum nu se fac bucatele. Dacă am ține vite multe și dacă le-am ține în grajd, am ave mult gunoiu. Va să ȳică ne întoarcem ear' la vorba de mai înainte: Vite multe nu putem ține, că n'avem nutreț, ear' să le ținem în grajd e cu prea mare cheltueală, și nutrețe multe nu putem face, că ne lipsesce gunoiul! Eată că ne învîrtim într'un cerc fără sfîrșit. Parcă-i povestea cu cocoșul roșu! Ori pornim dela un cap ori pornim dela altul, tot acolo ajungem: nu putem și nu putem!

Și tocmai acest cerc, în care ne aflăm și ne învîrtim, este blăstămul nostru, este peirea noastră. Împotriva voinței noastre și fără-ca să ne putem da seamă, vîrtegiul acesta ne mîână pe încetul și pe ne-simțite la stoarcerea, la sleirea moșiei noastre; și prin aceasta la scăpătarea neamului de vite; și în urma urmelor la sărăcia și peirea noastră!

Trebue să eșim într'un chip oare-care din acest vîrtegiu primejdios!

Omul iee învățături unul dela altul. Și alți oameni vor fi ajuns ca noi în necazuri. Să vedem ce și cum au făcut acei oameni ca să scape din învîrtitura vîrtegiului, în care au ajuns, neavînd nici vite, nici nutrețuri, nici gunoaie?

Acești oameni și-au ajutat astfel, că a u sēmēnat nutrețuri în arături. După un șir de ani acești oameni au acum nutrețe destule, bune și ieftine, au vite multe și frumoase și au o moșie bine îngrijită și bine gunoită.

Și dacă alți oameni au făcut așa, adecă au sēmēnat nutrețuri în arături, și acestor oameni, precum vedem, le merge bine, pentru-ce n'am putē face și noi asemenea?

Sîntem noi osândiți să ne învîrtim în cerc și să ne aruncăm în brațele sărăciei?

Nimenea nu va scîi să numească o pedecă, care ne-ar putē oprî să sēmēnăm și noi nutrețuri în arături. Să o și facem și să o facem cu un cias mai curēnd.

Ce fel de nutrețuri se samēnă în arături?

Pentru nutrețul de earnă, — care face țeranului mai multe griji, — se samēnă napi sau sfecle, ear' pentru nutreț de vară trifoiu.

Napii sînt un nutreț, pe care vitele, mai ales cele cu coarne, îl mănîncă foarte bucuros. Dacă s'a gunoit locul bine și napii au fost des săpați, ducem toamna de pe loc multă povară de napi acasă. Pe un loc de 6 ferdele (6—700 stîngini pătrați) se fac 200 pînă la 250 măji vechi sau 10 pînă la 15 care napi. Grijiți la un loc adăpostit și scutiți în contra gerului, napii se țin bine pînă în Păresemi.

Eată dar' puțința a ținè preste earnă cu puțin fên și cu vre-o 10 pînă în 15 care napi multe vite și a le hrăni bine.

Dacă un țeran după fênul cât îl avea nu putea ținè decît douë vaci și pe acestea le scotea ca vai de ele din earnă, avênd un petec de loc sêmănat cu napi poate se țină trei, dacă nu patru vaci, fără-ca să cumpere nutrețuri și fără-ca să aibă moșie mai multă ca mai înainte. Ear' vacile lui, ținute preste earnă cu fên și napi, vor fi primăvara ca-și-cînd atunci ar fi venit dela pășunea din munte.

Da oierul, care ține preste earnă o miie și mai multe de oi? Câți bani rêmân necheltuiți pentru fên și otavă primăvara, cînd începe fêtatul și câmpii gem încă de zăpadă, dacă oierul a început de cu bună vreme a da oilor napi și fênul 'i-a rêmăas nemâncat!

Pentru prăsila napilor avem noi prea destulă moșie la șes și la deal. Brațe de lucru încă avem destule.

Pentru nutreț preste vară încă ne putem îngriji ușor.

Cum și vara se mai dăm vitelor nutreț, apoi ce să facem cu pășunile?

Dacă aveți pășuni bune și grase trimiteți vitele acolo să le pască, căci nicăiri nu-'i priesce vitei mai

bine ca în pășuni bune. Dacă însă nu aveți asemenea pășuni, nu mai trimiteți vitele pe coaste sterpe și pe ogoare ca să rabde foame cât e ziua, ci le țineți acasă pentru-ca să aveți un folos după vitele ce le țineți. Un dărab mic de Țoc sămănat cu trifoiu vă dă cu mult mai mult nutreț și neasămănat mai bun decât poate să vă dea toate pășunile rele ale satului. Un loc de 6 ferdele (6—700 stângini pătrați) sămănat cu trifoiu dă preste vară atât nutreț, încât nu pot să-l mănânce 5 capete de vaci sau de boi. Și ce nutreț! Vitele hrănite cu trifoiu se țin așa de bine ca-și-când le-ai fi dat grăunțe.

Si ce puțină cheltueală și câtă muncă puțină avem cu trifoiul!

Afară de prețul sămânței nu se cheltuesce nici un ban. Primăvara timpuriu, pe când n'a dat earba pe livezi, trifoiul crește repede. În două săptămâni e de coasă. Cosim în fiecare zi atât cât pot mânca vitele într'o zi, și când am ajuns la capătul locului cu coasa, trifoiul a crescut în urma cosaciului astfel, încât poate începe cu coasa ear' din cap. Așa un loc cu trifoiu este ca o comoară, tot scoți și nu mai isprăvesci. Dacă locul este în putere și bine lucrat, se pot lua într'o vară și patru rënduri de cosituri.

Din toate acestea câte le-am înșirat aici, putem cunoaște ușor, că sămănând trifoiu ca nutreț pentru vară și napi pentru earnă, avem două mijloace bune și ieftine pentru a sporî în mare măsură nutrețul pe aceeași moșie, care o avem astăzi.

Sporind nutrețul putem să hrănim mai bine vitele atât earna, cât și vara. Vom avea deci vite mai

frumoase, mai de preț ca mai înainte, fără-ca să fi sporit cheltueala ținerii lor în aceeași măsură. Dar' sporul în nutreț nu este numai în ceea-ce privesce bunătatea lui, ci și în ceea-ce privesce mulțimea lui. Adecă sămănând trifoiu și napi nu numai că avem nutreț mai bun, ci avem și mai mult. Și astfel nu numai că putem hrăni vitele noastre mai bine, dar' putem ține mai multe vite ca mai înainte, pe care de asemenea le hrănim mai bine. Aceste vite mai multe și mai bine nutrite dau gunoiu mai mult. Priso-sul de gunoiu îl cărăm pe liveți și îmbunătățim astfel fê-nașele. Vom avè deci mai mult și mai bun fên ca mai înainte.

Eată dar' modrul de a scăpa din vârtegiul primejdios, care ne duce la sărăcie. Eată calea, pe care avem să mergem pentru a da înainte: Să sămănăm napi, să sămănăm trifoiu!

Despre aceea cum și unde să sămănăm trifoiul și napii, când și cum trebuie cosit trifoiul, cum trebuie să săpați, scoși și grijiți preste earnă, ne vom înțelege de altă-dată.

De astă-dată ne rămâne numai a mai băga în că una în seamă, dacă voim a avè vite frumoase, de preț, ținute cu puțină cheltueală.

Vita poate să se tragă din neam bun și să fie și bine hrănită și totuși să nu fie o vită frumoasă. Va să dăcă trebuie să mai facem ceva: **trebuie să grijim bine vita.**

Dar' ce grije să mai dăm vitelor, dacă le dăm bine de mâncare?

Este o vorbă veche, înțeleaptă și adevărată, care dăce: că ochiul stăpânului îngrașe vitele.

De obicei țeranul nu scie da vitei altă grije decât să-i pună nutrețul înainte, așa precum îl are,

bun—rău, mult—puțin. Dacă în grajd e frig sau cald; dacă vita are așternut sau ba; dacă gunoiul este rînit sau nu; dacă vita este plină de balebă până la pînțele; dacă a mîncat și beut destul și la vreme: toate acestea sînt lucruri, pe care țeranul de obicei nu le vede și nu le simte. Nu le vede și nu le simte, fiindcă el nu scie, că toate acestea au și ele partea lor mai mare sau mai mică la frumșeța vitelor sale și la ieftinătatea ținerii lor.

Țeranul nu scie, că o vită, care stă preste earnă într'un grajd, prin care șuieră vîntul are trebuință de nutreț îndoit mai mult ca una care stă într'un grajd cald.

El nu scie, că mîncarea și beutura date cu rîndueală, la sorocul lor, nutresc vita neasemănat mai bine, decât același nutreț dat fără rîndueală, cînd îi vine omului în minte.

El nu scie, că vita, care este plină de necurătenie, care în veci se ciorsăie și se scarpină, care se culcă în balebă în loc de paie svîntate, nu poate să se hrănească și să se nutrească în toată tigna. La o vită rău îngrijită și dacă îi dăm destul nutreț, ea tot slabă și spîrlioasă rămîne.

Lipsa de curățenie și de bună rîndueală la ținerea vitelor este dar' un alt păcat, ce-l face țeranul în paguba avutului seu. Să ne îngrijim dar' ca grajdurile să fie earna călduroase, ear' vara umbrite; să așternem vitelor așternut bun și svîntat; să dăm vitelor de mîncare și de beătură cu soroc și cu măsură; să rînim gunoiul cât de des; să luăm țesala și peria și să curățim pelea vitei de murdărie și de praf.

Dacă facem toate acestea putem fi încredințați, că nu risipim nutrețul scump și că vitele n'au mâncat de geaba.

Cheltueala ținării vitelor va atârna dela aceea, cum vom ști să ne folosim de toate împregiurările ca vita să fie bine ținută și bine îngrijită cu puțin nutreț.

Cheltueala ținării vitelor va fi mai mică:

- 1) dacă din moșia ce o avem vom scoate cât se poate de mult nutreț;
- 2) dacă nutrețul va fi cât se poate de bun;
- 3) dacă vita va fi de soi, ca nutrețul dat să-i priască ușor.
- 4) dacă ne vom îngriji ca nutrețul să se dea cu soc și cu măsură;
- 5) dacă ne vom îngriji cât se poate de bine de grajduri și de curățenia vitei.

Oare așa să fie?

Ean să vedem.

Doi țerani vecini, pe unul îl cheamă Ioan și pe celalalt îl cheamă Petru, au moșie unul ca altul. Fiecare din ei aducea 10 care de fân de pe moșia lor și țineau câte o păreche de boi și 2 vaci cu lapte. Ioan, mai isteț din fire, a sămănat pe un dărăb de loc trifoiu, ear' pe altul napi, și nu-și mai trimetea nici vacile, nici boii în ciorda satului. Ca să prăsească un neam mai bun de vite a dus vacile lui la un taur vestit de frumos, care îl ținea un străin din satul vecin. Petru, vecinul lui, privia cam rîdînd la Ioan și a rămas tot prelîngă cele vechi. După vre-o câțiva ani Petru ducea tot 10 care de fân, ținea tot doi boi și 2 vaci cu lapte. Ioan însă ducea 20 care de fân,

ducea vara în fiecare ȃi trifoiu la vitele sale și mai ducea încă 20 de care de napi. În grajd avea prelungă părechia de boi și o păreche de cai, 4 vaci mari și frumoase cu lapte, 2 juninci și 2 vițe. El vindea în fiecare an sau câte o junincă frumoasă, sau o păreche de junci, sau chiar o vacă, și îi mai rămânea nutreț și de pe un an pe altul. Cheltueala lui Petru cu vitele sale, 4 capete, era tot așa de mare ca și a lui Ioan cu 12 capete de vite, căci amândoi aveau moșie unul ca altul.

Ori-cine înțelege, că prețuind toată cheltueala cu ținerea vitelor la acești doi vecini, se ȃicem o vorbă, cu 200 fl., Ioan are numai a treia parte din cheltueala lui Petru, căci cu 200 fl. Ioan ține 12 capete de vite, ear' Petru numai patru.

Prin toate acestea este dat și răspunsul la întrebarea: cum avem să facem ca să putem ține vite frumoase și multe cu puțină cheltueală.

